

STAN WOJENNY

Mija 30 lat od wprowadzenia stanu wojennego. Choć formalnie trwał, to decyzyjnie o jego wprowadzeniu na wiele lat odcisnęła się na losach Polski i Polaków.

Stan wojenny to przede wszystkim śmierć ponad stu ofiar i dramat ich rodzin. Największą zbrodnią tamtego okresu była pacyfikacja kopalni „Wujek”, podczas której życie straciło 9 górników, a kilkudziesięciu zostało rannych. W wyniku tłumienia manifestacji i demonstracji w stanie wojennym życie straciło kilkadziesiąt osób. Inni zginęli w wyniku pobić na komisariatach czy w po skrytobójczych morderstwach służby bezpieczeństwa. Tysiące Polaków poddano represjom i szykanom. Liczba osób poszkodowanych w wyniku

To uniesienie i chęć wspólnego działania już się nie odrodziły, co widać choćby po dzisiejszej frekwencji wyborczej.

Stan wojenny to również potężne straty gospodarcze dla Polski. Po jego wprowadzeniu na nasz kraj nałożono bolesne sankcje, które pogłębiły i tak już znaczną zapaść ekonomiczną. Dramatycznie pogorszyła się jakość życia zwykłych Polaków. Rosła inflacja, codziennością stały się kartki na

stanu wojennego nie została wciąż dokładnie oszacowana.

Konsekwencją stanu wojennego było zahamowanie szans na przemiany demokratyczne czy stworzenie społeczeństwa obywatelskiego. Społeczeństwo zostało podzielone, złamano wielki entuzjizm narodu, trwający od powstania „Solidarności”.

wiele grup towarów i wszechobecne kolejki.

Bardzo ważną konsekwencją stanu wojennego jest olbrzymia emigracja Polaków. Wielu z nich zostało z Polski wydalonych za poglądy polityczne, inni wyjechali z powodów światopoglądowych albo po prostu za chlebem. Szacuje się, że w latach 80. Polskę opuściło ponad milion osób. Wielu z nich było świetnie wykształconymi naukowcami, lekarzami, artystami. Ich nieobecność Polska odczuwa do dziś.

Najważniejsze wydarzenia w okresie **stanu wojennego**

1981

12 grudnia – Powstaje Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, której przewodniczącym zostaje gen. Wojciech Jaruzelski. Zaczynają się pierwsze internowania. Wojsko opuszcza koszary.

13 grudnia – W nocy Rada Państwa uchwala dekret o wprowadzeniu stanu wojennego. Internowanych zostaje kilkanaście tysięcy działaczy „Solidarności”, w tym przewodniczący Lech Wałęsa.

14 grudnia – W ok. 250 zakładach pracy na terenie całej Polski zaczynają się strajki. 40 strajków zostaje zdławionych siłą.

16 grudnia – W czasie ataku ZOMO na kopalnię „Wujek” zastrzelonych zostaje 9 górników, 21 jest rannych.

17 grudnia – Podczas walk z ZOMO w Gdańsku zostaje zastrzelona jedna osoba, dwie inne są ranne. W wielu miastach w Polsce oddziały milicyjne rozpędzają manifestacje.

23 grudnia – Prezydent USA Ronald Reagan ogłasza sankcje gospodarcze wobec PRL.

28 grudnia – W kopalni „Piast” kończy się ostatni strajk okupacyjny w proteście przeciw stanowi wojennemu.

22 kwietnia – Powstaje podziemna Tymczasowa Komisja Koordynacyjna „Solidarność”.

1 maja – demonstracje i kontrapodchody w wielu miastach Polski, rozbijane przez ZOMO.

3 maja – ZOMO brutalnie rozбивa wielotyśne manifestacje, m.in. w Gdańsku, Warszawie, Elblągu, Szczecinie, Krakowie i Toruniu.

21 lipca – W przededniu święta PRL zostaje zwolnionych z internowania ok. tyś osób, w tym wszystkie kobiety.

31 sierpnia – W rocznicę podpisania Porozumień Sierpniowych dochodzi do licznych demonstracji. W Lubinie MO zabija z

broni palnej trzy osoby, 11 zostaje rannych. Jedna osoba na skutek pobicia umiera we Wrocławiu. W Gdańsku od uderzenia petardą ginie jeden z demonstrantów.

10 listopada – Lech Wałęsa zwolniony z internowania.

19 grudnia – Rada Państwa uchwala zawieszenie stanu wojennego od 31 grudnia 1982.

1983

14 maja – W komisariacie na stołecznym Starym Mieście milicjanci bestialsko biją maturzystę Grzegorza Przemyka, syna opozycyjnej poetki Barbary Sadowskiej. Ofiara umiera w szpitalu. Jego pogrzeb przeradza się w wielką demonstrację.

16-23 czerwca – Druga pielgrzymka papieża Jana Pawła II do Polski.

22 lipca – Formalne zniesienie stanu wojennego. Likwidacja WRON. Amnestia dla więźniów politycznych.

Ofiary mniejszego **ZŁA**

Do dzisiaj nieznana jest prawdziwa liczba śmiertelnych ofiar stanu wojennego. Są wśród nich ofiary pacyfikacji kopalni Wujek, tłumienia pokojowych demonstracji czy przesłuchań przez funkcjonariuszy MO czy ZOMO.

Utworzona przez Sejm w 1989 r. Komisja Nadzwyczajna do Zbadania Działalności MSW, stwierdziła, że spośród 122 niewyjaśnionych przypadków zgonów działaczy opozycji aż 88 miało bezpośredni związek z działalnością funkcjonariuszy MSW.

Część ofiar śmiertelnych wydarzeń stanu wojennego to skutek tłumienia przez jednostki LWP, MO, ZOMO czy funkcjonariuszy WSW i SB pokojowych demonstracji ulicznych ludności. Jedno z najtragiczniejszych wydarzeń z początku stanu wojennego to pacyfikacja kopalni Wujek, gdzie zginęło 9 górników. W pierwszych dniach stanu wojennego, 17 grudnia podczas tłumienia strajku na Politechnice Wrocławskiej zginął jej pracownik Tadeusz Kostecki. Tego samego dnia w Gdańsku w czasie manifestacji śmier-

telnie postrzelony został dwudziestoczteroletni Antoni Browarczyk. W sierpniu 1982 r. w Lubinie podczas manifestacji w rocznicę powstania NSZZ „S” zginęli Michał Adamowicz, Mieczysław Poźniak i Andrzej Trajkowski.

W czasie trwania stanu wojennego internowano ok. 10 000 osób w 49 ośrodkach internowania na terenie całego kraju. Byli to głównie przywódcy NSZZ "Solidarność", doradcy związku i związani z nim intelektualiści (m.in. na fali aresztowań zamknięto trwający w Warszawie Kongres Kultury Polskiej) oraz działacze opozycji demokratycznej. Często w ośrodkach internowania dochodziło do znęcania się psychicznego i fizycznego, jak to miało

miejsce m.in. w Kwidzynie czy Iławie. Do pobić dochodziło również podczas przesłuchań lub w trakcie tymczasowego aresztowania. Niedługo przed zakończeniem stanu wojennego, w

wyniku śmiertelnego pobicia na komendzie MO, zmarł Grzegorz Przemek.

Pierwsze dni stanu wojennego to także aresztowania działaczy „S” i opozycji. Wyroki wydawane były w trybie doraźnym przez sądy wojskowe. Na kary więzienia skazano około 4 4 tys. osób, głównie uczestników strajków i protestów. Najwyższy wyrok otrzymała działaczka opozycyjna Ewa Kubasiewicz, skazana przez Sąd Marynarki Wojennej na 10 lat więzienia, za udział w organizacji strajku w Wyższej Szkole Morskiej w Gdyni.

Ofiary stanu wojennego to również zwolnieni z pracy, eksmitowani z mieszkań czy w końcu zmuszeni do emigracji z kraju.

Zarzuty przedawnią się w **2020 r.**

W marcu tego roku TK uznał dekrety Rady Państwa PRL z 12 grudnia 1981 r. o wprowadzeniu stanu wojennego za niezgodne z konstytucją PRL i RP oraz z Międzynarodowym Paktem Praw Osobistych i Politycznych.

Trybunał potwierdził, że Rada Państwa złamała konstytucję PRL, bo nie miała prawa wydawać dekretów o stanie wojennym, gdyż trwała wtedy sesja Sejmu. Rada Państwa mogła wydawać dekrety wyłącznie między sesjami Sejmu. Dodatkowo prawo w stanie wojennym działało wstecz, co było również sprzeczne z przepisami.

1 grudnia br. przed Sądem Okręgowym w Warszawie zakończył się trwający od września 2008 r. proces autorów stanu wojennego. Po wyłączeniu przez sąd spraw czterech oskarżonych do oddzielnych postępowań oraz śmierci dwojga innych, w procesie zostało troje podsądnych. Obecnie jest czworo podsądnych: 86-letni b. szef MSW Czesław Kiszczak, b. szef PZPR 84-letni

Stanisław Kania i b. członkini Rady Państwa 82-letnia Eugenia Kempara.

Prokurator IPN Piotr Piątek zażądał kar po 2 lata więzienia w zawieszaniu na 5 lat dla Kani i Kiszczaka. Obrona zabierze głos 20 grudnia. IPN wnosi też o umorzenie postępowania wobec Kempary z powodu przedawnienia karalności jej czynu - ale z jednoczesnym uznaniem jej winy. Kania i gen. Kiszczak odpowiadają za udział w "związku przestępczym o charakterze zbrojnym", (grozi za to do 8 lat więzienia).

Od sierpnia proces toczył się bez udziału głównego oskarżonego, b. szefa PZPR, b. premiera i b. szefa MON 88-letniego gen. Wojciecha Jaruzelskiego, którego sprawę z powodu złego zdrowia sąd wyłączył z tego postępowania i zawiesił. Ma on zarzut kierowania "związkiem przestępczym" (za co grozi do 10 lat więzienia) oraz podżegania członków Rady do przekroczenia ich uprawnień.

Pion śledczy IPN prowadzi w tej chwili 74 śledztwa ws. przestępstw aparatu wła-

dzy ze stanu wojennego. Większość tych postępowań dotyczy bezprawnych internowań działaczy "Solidarności", które zaczęły się zanim dekret o stanie wojennym zaczął obowiązywać - czyli między 12 a 16 grudnia 1981 r.

W 2007 r. Sąd Najwyższy uznał, że sędziowie musieli stosować dekrety, bo sądy PRL nie mogły kontrolować konstytucyjności ustaw, nawet jeśli naruszały one zasadę nie działania prawa wstecz. Uchwała SN oznaczała, że IPN nie mógł stawiać zarzutów przekroczenia uprawnień prokuratorom i sędziom, którzy oskarżali, skazywali i przedłużali areszty wobec działaczy „Solidarności” między 12 a 16 grudnia, kiedy ten akt prawny - jak dziś wiadomo - jeszcze nie obowiązywał.

Program centralnych i regionalnych obchodów 30. rocznicy wprowadzenia stanu wojennego jest dostępny na www.solidarnosc.org.pl